

पठ - 2

शब्दार्थः (Word Meanings)

सहपाठिनः	= साथ पढ़ने वाले (classmates)	विस्मरति स्म	= भूल जाता था (forgot)
उपहासम्	= खिल्ली उड़ाना (ridicule)	उपार्जनाय	= कमाने के लिए (to earn)
नूनम्	= निश्चित रूप से (certainly)	वञ्चितः	= रहित (deprived)
गर्तः	= गड्ढा (ditch)	पिपासितः	= प्यासा (thirsty)
रज्जुनाकर्षेण	= रस्सी के खींचने से (by pulling the rope)	प्राकारशीर्षे	= मुँडेर पर (on the neck border)
अभ्यासेन	= अभ्यास से (by practice)	पुनःपुनः	= बार-बार (again and again)
सकाशम्	= समीप (near)	विचार्य	= सोचकर (after thinking)
पण्डितःभूत्वा	= विद्वान् होकर (having learnt knowledge)	परिश्रमेण	= मेहनत से (by hard work)
		प्रसिद्धः	= मशहूर (famous)

अभ्यास

प्रश्न 1 - एकपदेन उत्तरत -

(क) छात्राः कुत्र अध्ययनं कुर्वन्ति स्म ?

आश्रमम्

(ख) बौपदेवः कीदृशः छात्रः आसीत् ?

मन्दमतिः

(ग) के तस्य उपहासं कुर्वन्ति स्म ?

सहपाठिनः

(घ) बौपदेवः मार्गं किम् अपश्यत् ?

कूपम्

(ङ) बौपदेवः जलं पातुं कस्य समीपे अगच्छत्

कूपरस्य

प्रश्न - पूर्णवाक्येन उत्तरत ।

(क) बौपदेवः किम् विस्मरति स्म ?

बौपदेवः यत् पठति स्म तत् विस्मरति स्म ।

(ख) गुरुः निराशः भूत्वा बौपदेवं किम् अकथयत् ?

गुरुः अकथयत्, "वत्स बौपदेव ! अहं पश्यामि यत् त्वं पाठितं पाठं किञ्चदपि न स्मरसि ।

(ग) आत्मसम्मानेन वञ्चितः बौपदेवः किम् अचिन्तयत् ?
बौपदेवः अचिन्तयत्, "नूनम् अहं मूर्खः अस्मि । मम भाग्ये विद्या नास्ति ।

(घ) कूपस्य प्राकारशीर्षे गर्तः कथम् अभवत् ?
रज्ज्वाकर्षणे कूपस्य प्राकारशीर्षे गर्तः अभवत्

(ङ) गर्तं दृष्ट्वा सः किम् अचिन्तयत् ?
सः अचिन्तयत् "यदि अतीव कोमलं रज्ज्वाकर्षणं प्रस्तरे अपि गर्तः अजायत तर्हि पुनः - पुनः अभ्यासेन मम बुद्धि अपि कथं न तत्रा भविष्यति ।

5. रञ्जित पदमाधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत। (Frame question on the basis of coloured works.)

(क) बोपदेवः एकः मन्दमतिः छात्रः आसीत्। (केः/के)

(ख) बोपदेवस्य सहपाठिनः तस्य उपहासं कुर्वन्ति स्म। (कस्य/केन)

(ग) सः सर्वदा परीक्षायाम् असफलः भवति स्म। (कस्य/कस्याम्)

(घ) बोपदेवः मार्गे एकं कूपम् अपश्यत्। (कस्य/कुत्रे)

(ङ) सः संस्कृतस्य पण्डितः अभवत्। (कस्य/केषाम्)

6. उदाहरणानुसारं लिखत। (Write as shown in example.)

करोति स्म - अकरोत्

पठति स्म - अपठत्

गच्छति स्म - अगच्छत्

धावति स्म - अधावत्

चलति स्म - अचलत्

हसति स्म - अहसत्

नमति स्म - अनमत्

वसति स्म - अवसत्

कुर्वन्ति स्म - अकुर्वन्

पठन्ति स्म - अपठन्

गच्छन्ति स्म - अगच्छन्

धावन्ति स्म - अधावन्

चलन्ति स्म - अचलन्

हसन्ति स्म - अहसन्

नमन्ति स्म - अनमन्

वसन्ति स्म - अवसन्

7. H.W प्रदत्तविशेष्यैः सह उचितानि विशेषणपदानि चित्वा लिखत। (Write suitable adjective.)

उत्तमैः

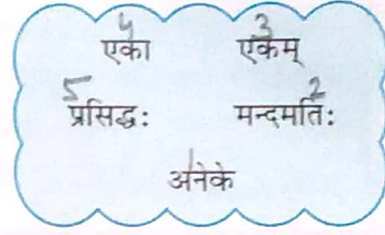
छात्राः 1

छात्रः 2

कूपम् 3

महिला 4

विद्वान् 5

8. H.W मञ्जूषातः विपरीतार्थकपदानि चित्वा लिखत। (Write the opposite words from the box.)

3 विस्मति

2 अनेके

दूरम् 6

आलस्येन 8

5 अधः

1 असफलः

4 विद्वान्

मन्दा 7

1 सफलः -

5 उपरि -

2 एकः -

6 समीपम् -

3 स्मरति -

7 तीव्रा -

4 मूर्खः -

8 परिश्रमेण -

9. H.W वाक्यानि लँङ्लकारे परिवर्तयत। (Change into past tense.)

(क) छात्राः आश्रमे पठन्ति।

छात्राः आश्रमे पठन्ति स्म । (उत्पठन्ति)

(ख) बोपदेवः मन्दमतिः छात्रः अस्ति।

बोपदेवः मन्दमतिः छात्रः आसीत् ।

(ग) सः मार्गं कूपं पश्यति।

सः मार्गं कूपं अपश्यत् ।

(घ) सः परिश्रमं करोति।

सः परिश्रमं अकरोत् ।

(ङ) प्रस्तरं गर्तः भवति।

प्रस्तरं गर्तः अभवत् ।

(च) ते चिन्तयन्ति।

ते अचिन्तयन् ।